

Oikaisuvaatimus

Kulttuurijohtaja Annukka Larkio on tehnyt 12.9.2023 päätöksen Vantaan kirjastopalveluiden linjaukseksi ilmaisjakelulehdistä. Tällä oikaisuvaatimuksella Voima Kustannus Oy vaatii Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin lautakunnalta oikaisua päätökseen VD/5880/12.02.02.00/2023.

Nähdäksemme päätöksen lähtökohta kieltää ilmaisjakelulehtien jakelu Vantaan kirjastoissa ei ole yleisistä kirjastoista annetun lain tavoitteiden mukainen eikä oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Mielestämme päätös ole myöskään syntynyt hallintolaissa määriteltyjen hyvän hallinnon perusteiden mukaisesti.

Päätöstä ei ole annettu tiedoksi Voima Kustannukselle tuoreeltaan, vaan Voima Kustannus on saanut sen haltuunsa vasta itse asiaa toimituksellisen työn yhteydessä selvitettyään, jolloin sen on 7.11.2023 toimittanut sähköpostitse päätoimittaja Emilia Miettiselle apulaiskaupunginjohtaja Riikka Åstrand.

Voima Kustannus on päätöksessä asianosainen, sillä päätös kohdistuu merkittäväällä tavalla Voima Kustannukseen, jonka julkaisemaa *Voima*-lehteä oli ennen päätöstä jaossa Vantaan kirjastoissa ilmaisjakelulehtenä. Apulaiskaupunginjohtajan mukaan oikaisuvaatimuksen määräaika on tässä tapauksessa tuosta 7.11.2023 tiedoksisaannista 2 viikkoa ja kolme päivää, sillä päätös annettiin tiedoksi sähköpostitse.

Päätöksessä määritellään linjaus Vantaan kaupunginkirjaston ilmaisjakelulehdistä samannimisen liitteen mukaisesti. Liitteessä todetaan, että ilmaisjakelulehtien jakelupisteille ei jatkossa tarjota tilaa kirjaston hallinnoimissa tiloissa, poikkeuksena kaupungin itse julkaisemat lehdet sekä paikallis- ja kaupunginosalehdet. Päätöksen seurauksena Voima Kustannus on joutunut poistamaan *Voiman* jakelutelineet kirjastoista.

Hallintolain 45 § edellyttää, että viranomaisen on perusteltava tekemänsä päätökset. Tässä tapauksessa päätöksessä ei millään tavoin perustella tarvetta ilmaisjakelulehtien jakelun rajaamiselle. Julkisuudessa päätöksen antamiselle on annettu syyksi tilanpuute, mitä ei kuitenkaan päätöksessä eritellä. Syytä päätökselle ja perustelua tilanpuutteelle tiedusteltaessa on Voima Kustannukselle annettu esimerkiksi erilaisia mainos- tai uskonnollisia julkaisuja, jotka haluaisivat tulla jakoon kirjastoissa.

Hallintolain 31 § velvoittaa viranomaisen huolehtimaan asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä. Päätöksestä ei käy ilmi, mitkä seikat ja selvitykset ovat tehdyn ratkaisun takana. Päätöksessä ei myöskään perustella, miten siinä tehty sallittujen ilmaisjakelulehtien rajaus Vantaan kaupungin omiin julkaisuihin ja paikallislehtiin palvelee yleisistä kirjastoista annetun lain tavoitteita parhaalla mahdollisella tavalla.

Päätöksestä puuttuu sen tarpeen erittelyn lisäksi vaikutusten arviointi. *Voiman* kaltaisille lehdille on erittäin ongelmallista, jos kirjastot alkavat rajoittaa journalististen lehtien vapaata jakelua. Monille lukijoillemme kirjastojen kaltaiset tilat ovat juuri niitä paikkoja, joista *Voiman* voi ottaa mukaansa. Riippumattoman journalismin julkaiseminen on jo nykyisellään vaikeuksissa mediakulutuksen muuttuessa, ja päätöksen mukaisen rajoittamisen sivuvaikutuksena lehtien toiminta vaikeutuu tarpeettomasti entisestään.

Nähdäksemme päätöksessä loukataan hallinnon oikeusperiaatteiden mukaista luottamuksensuojaperiaatetta sekä *Voima* Kustannuksen oikeutettuja odotuksia, sillä siinä tarpeettomasti ja vailla selkeitä perusteita puututaan vakiintuneeseen käytäntöön. *Voimaa* on ollut jaossa Vantaan kirjastoissa jo yli kaksi vuosikymmentä. Koko tänä aikana yhteistyö on ollut sujuvaa, eikä *Voima* Kustannukselle ole koskaan tullut tietoa siitä, että jakelutelineet aiheuttaisivat tilanpuutetta tai muuta hankaluutta kirjaston tiloissa. Journalististen ilmaisjakelulehtien määrä on lisäksi tänä aikana ylipäätään vähentynyt.

Viranomaisen on kohdeltava hallintoasioissa osapuolia tasapuolisesti ja puolueettomasti (hallintolaki 6 §). Päätöksessä *Voimaa* ja muita journalistisia ilmaisjakelulehtiä kohdellaan samoin kuin erilaisia kaupallisia ja uskonnollisia julkaisuja, jotka eivät esimerkiksi noudata Journalistin ohjeita. On erikoista, jos journalististen lehtien jakelu estetään asettamalla ne samalla viivalle ei-journalististen julkaisujen kanssa. Näin erilaisia kohdellaan samanlaisesti, mikä ei ole lähtökohta yhdenvertaiselle kohtelulle. Samoin päätös asettaa ilman sanoitettuja perusteluita paikallislehdet ja kaupungin omat julkaisut etuoikeutettuun asemaan.

Voima Kustannukselle kaupungin viranhaltijat ovat myös perustelleet päätöstä yhden valtuustoryhmän edustajien aiheesta tekemillä kyselyillä. Nähdäksemme tämäkään ei ole yhdenmukaista tai hyvän hallintotavan mukaista kohtelua. Mikäli lehtien jakelua aiotaan poliittisin perustein rajoittaa, tulisi tällaiset perusteet tuoda esille avoimesti.

Hallinnon oikeusperiaatteiden mukaisesti viranomaisten päätösten tulee olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Tässä tapauksessa nähdäksemme päätös ei ole oikeassa suhteessa esimerkiksi laissa yleisistä kirjastoista annettuihin tavoitteisiin nähden. Olisi mahdollista luoda parempi rajausta kirjastoissa jaettaville ilmaisjakelulehdille. Se voisi perustua esimerkiksi Journalistin ohjeisiin sitoutumiseen ja yleisistä kirjastoista annetun lain tavoitteiden mukaisuuteen. Tällainen linjaus olisi nähdäksemme tarkoituksenmukaisempi ja vastaisi paremmin sekä kirjastolain tavoitteita että perustuslaissa turvatun sananvapauden toteuttamista.

Lain yleisistä kirjastoista 2 §:ssä lain tavoitteeksi mainitaan edistää

- 1) väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin
- 2) tiedon saatavuutta ja käyttöä
- 3) lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa
- 4) mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen

- 5) aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Lisäksi lain 6 §:ssä yleisten kirjastojen tehtäväksi määritellään

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta
- 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon
- 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan
- 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Voima on Suomen suurin kulttuurilehti. Se on sitoutunut Journalistin ohjeisiin ja noudattaa toiminnassaan lakia sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä ja ilmoittaa asianmukaisesti vastaavan toimittajan. *Voima* on puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton julkaisu. Taiteen edistämiskeskus on pitkään myöntänyt sille toiminta-avustusta opetusministeriön määrärahoista. *Voima* on myös palkittu Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnolla vuonna 2001.

Voima julkaisee paljon sisältöjä, joiden voi nähdä suoraan vastaavan yleisistä kirjastoista annetun lain asettamiin päämääriin. Vapaasti jaettavana ilmaisjakelulehtenä se tarjoaa mahdollisuuden journalismin kuluttamiseen tulotasosta riippumatta, mikä palvelee kunnan jäsenten ja kirjaston asiakkaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin. Lehden lukemista ei ilmaisjakelun vuoksi tarvitse rajoittaa kirjaston aukioloaikoihin tai kirjastoon paikkana, vaan lehteä voi vapaasti lukea haluamassaan yhteydessä.

Voima julkaisee joka numerossaan henkilöhaastatteluita, uutisia, analyyseja, taidekriitikoita, arvosteluja ja kolumneja. *Voima* on myös toimittanut vuosittain mediakasvatuksen teemanumeron, johon liittyen se on tuottanut oppimateriaaleja opettajien tarpeisiin. Vapaasti ja ilmaiseksi jaettava lehteä on voitu käyttää osana peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten maksutonta opetusta. Näin *Voima* tukee ja ylläpitää lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa.

Voiman journalistisessa näkökulmassa painottuu erityisen vahvasti halu edistää yhteiskunnallisia ja kulttuurista vuoropuhelua. Tämä näkyy erityisesti merkittävässä määrässä aineistoa, jossa pohditaan kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja sananvapauden toteutumista niin Suomessa kuin myös maailmalla. *Voimassa* julkaistaan paljon eri etnisten, sukupuolisten ja seksuaalisten vähemmistöjen asemaa käsitteleviä artikkeleita ja annetaan tilaa vähemmistöjen edustajien omalle äänelle.

Kirjastoissa jakelussa olevana julkaisuna *Voiman* asemaa puoltaa sekin, että siinä julkaistaan erityisen paljon laajasti kirjallisuuden eri muotoja sekä sarjakuvia käsitteleviä

juttuja. Viimeisen vuoden aikana lehden kansihaastateltava on ollut kolme kertaa kirjailija ja kahdesti lehden välissä on ollut erityinen kirjallisuusliite.

Suomen perustuslain 12 § takaa jokaiselle oikeuden ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja kenenkään ennakolta estämättä. Vaikka tästä ei suoraan voi johtaa oikeutta jakelutelineen asettamiseen kaupungin tilaan, on kuitenkin syytä huomata vapaalle tiedonvälitykselle perustuslaissa tunnustettu merkitys.

Osoitamme tämän oikaisuvaatimuksen Vantaan kaupungin Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin lautakunnalle ja esitämme joko päätöksen kumoamista tai sen tarkentamista niin, että ilmaisjakelulehdille luodaan tarkempi määritelmä, jonka pohjalta voidaan mahdollinen tilanpuute korjata haittaamatta kirjastolain tavoitteiden toteutumista ja rajoittamatta tarpeettomasti kunnan jäsenten ja kirjaston asiakaskunnan oikeutta vapaaseen tiedonvälitykseen.

Voima Kustannus Oy:n ja *Voiman* puolesta,

Helsingissä 21.11.2023

hallituksen puheenjohtaja, kustantaja,
Voima Kustannus Oy.